

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук Плугатира Максима Віталійовича на дисертаційне дослідження Дубіни Олега Миколайовича на тему: «Правові механізми захисту прав неповнолітніх у провадженні у справах про адміністративні правопорушення», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної дисертантом теми. Значимість проблеми адміністративної відповідальності підтверджується інтенсивним розвитком нормативно-правової бази адміністративної відповідальності в Україні, який відбувався в останні десятиріччя, широкою практикою її застосування. Головний нормативно-правовий акт, який регулює застосування адміністративної відповідальності в Україні, – Кодекс України про адміністративні правопорушення протягом останніх років зазнав значних змін. Станом на 2024 р. відбулося 415 редакцій (база даних нормативно-правової інформації ВРУ), було закріплено цілий ряд нових складів адміністративних правопорушень, додатково були наділені правом розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення органи держави. Водночас, невирішеною залишається проблема такого характеру як статус осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення в КУпАП. Україна, як член міжнародного співтовариства, бере участь у діяльності зі створення сприятливого для дітей середовища, в якому гідний розвиток і захист їх прав забезпечується з дотриманням принципів демократії, рівності, миру, соціальної справедливості, з урахуванням моральних засад та традиційних цінностей українського суспільства, спрямованих на зміцнення сім'ї та морального здоров'я дітей в Україні. Отже, вирішення різноманітних питань, пов'язаних із забезпеченням та захистом прав і свобод дитини, особливо в умовах посилення кризових реалій сьогодення, залежить не лише від наявності необхідних законодавчих актів, норми яких закріплюють спеціальні гарантії захисту прав дитини, які потрапили у складні життєві обставини, а також механізм їх практичної реалізації. Адже адміністративне

право тісно пов'язане з механізмом реалізації захисту прав дитини в Україні, оскільки: адміністративне право є певною мірою похідним від конституційного права, а значить, його норми спрямовані на уточнення та роз'яснення основних конституційних положень, що регламентують статус та основні права дитини. Тому безумовно обрана тема є актуальною і своєчасною.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Робота містить формулювання наукової проблеми, задачі, визначення об'єкта, предмета та мети дослідження, аналіз стану рішення проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, обґрунтування мети дослідження.

Результати дослідження опубліковано у 13 друкованих працях, з них 8 публікацій у фахових наукових виданнях України, 5 публікацій у збірниках матеріалів конференцій. У розділах дисертації вичерпно і повно викладається зміст власних досліджень здобувача, робляться посилання на всі наукові праці здобувача.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що у дисертації висвітлені сучасні наукові підходи щодо розвитку адміністративно-деліктного права, порядку притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх, процесуальних аспектів провадження у справах про адміністративні правопорушення та їх правових наслідків. Зокрема, уперше: піддано критиці правову політику держави у сфері системи юстиції, оскільки, на думку автора дисертації, вона відображена виключно через: ЦК, КК, КПК що не відображає єдності в підходах; обґрунтовано нормативно-правову необхідність доповнення ст. ст.24, 38, 250, 258, 268 КУпАП окремими положеннями, що стосуються забезпечення прав неповнолітніх; запропоновано внести зміни до Законів України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та «Про судову експертизу»; обґрунтовано доцільність розроблення і прийняття Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2035 та міжвідомчого

Наказу з затвердження Загальних правил комунікації правоохоронних органів і суду з дітьми.

Автором удосконалено періодизацію становлення та розвитку правового забезпечення захисту прав неповнолітніх, що притягаються до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень в Україні з 1991 по нині; наукову доктрину щодо сутності правосуб'єктності неповнолітнього шляхом визначення правового механізму захисту прав неповнолітніх у провадженні у справах про адміністративні правопорушення та мотивування необхідності надання інституту відповідальності неповнолітніх нового змісту; розуміння прав неповнолітньої особи у провадженні у справах про адміністративні правопорушення через європейські цінності, що виражають можливості особи у проміжку від шістнадцяти до вісімнадцяти років на гарантований захист своїх прав, свобод та інтересів від порушень і протиправних посягань.

Подальшого розвитку у роботі дістали: система суб'єктів захисту прав неповнолітніх, що притягаються до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень; теоретичне осмислення стану інституту адміністративної відповідальності неповнолітніх та проблем його функціонування, напрямів його реформування; категорійно-поняттєве та сутнісно-змістове наповнення термінів: «принципи захисту прав неповнолітніх», «правові механізми захисту прав неповнолітніх», «ювенальна юстиція», «неповнолітні», «дитина»; положення про адміністративно-правові форми захисту прав неповнолітніх, яких притягують до адміністративної відповідальності.

В роботі містяться і інші положення, висновки та пропозиції теоретичного і практичного характеру, які істотно розширюють наукові знання про правові механізми захисту прав неповнолітніх у провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація характеризується класичним підходом до вивчення

проблематики правових механізмів захисту прав неповнолітніх відповідно до теми та завдань, які поставлені перед здобувачем. Робота складається із анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел вітчизняних та зарубіжних науковців та статистичною оцінкою результатів проведених досліджень. Структура дисертації дозволила автору повно охопити предмет дисертаційного дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки автора, його наукову зрілість.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Для роботи характерне використання філософських, загально-наукових та спеціально-наукових методів під час аналізу зазначеної проблематики. Вдало проведено зведення і групування статистичних даних. Висвітлені найбільш цікаві приклади судової практики у вигляді правових позицій ЄСПЛ, законів України, що структуровані згідно системи КУПАП. Теоретичний матеріал структурований та проілюстрований рисунками, що надає наочності представленому матеріалу. Таблиці використовуються для впорядкування і представлення даних. Поставлені наукові завдання виконані на високому методологічному рівні, а дисертант оволодів необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що в дисертаційній роботі аргументовані та обґрунтовані основні положення й висновки, що дають змогу здійснювати пошук оптимальних варіантів удосконалення правових механізмів захисту прав неповнолітніх у провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

Наукові положення, висновки та рекомендації дослідження становлять методичну базу з питань захисту прав неповнолітніх у провадженні у справах про адміністративні правопорушення та можуть бути використані як на

теоретичному, так і на практичному рівнях.

На теоретичному рівні – для подальшого розроблення та вдосконалення питань правових механізмів захисту прав неповнолітніх у провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

На практичному рівні – можуть знайти своє застосування висновки та рекомендації автора щодо вироблення правил комунікації правоохоронних органів і суду з дітьми, що перебувають у конфлікті із законом.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому. Робота відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44. Робота викладена українською мовою з дотриманням вимог до оформлення тексту, складається зі анотації (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів, які включають в себе дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (378 найменувань на 42 сторінках) і додатків (на 11 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 319 сторінок.

В **анотації** у стислій формі сформульовано основну думку щодо визначення специфіки застосування адміністративної правосуб'єктності неповнолітніх; схарактеризовано місце владних установ у процесі забезпечення прав неповнолітніх; наведено принципи захисту прав неповнолітніх, яких притягують до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень; наголошується на стані захисту прав неповнолітнього під час застосування заходів адміністративної відповідальності, винесенні постанов про накладення адміністративних стягнень і звільненні неповнолітніх від відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень.

У **вступі** обгрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність. Визначено мету, об'єкт, предмет дисертаційного дослідження та поставлено наукові завдання. Зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Охарактеризовано методи дослідження. Окреслено наукову новизну

отриманих результатів, що зумовлена характером обраної теми та підходом до її дослідження, практичне значення отриманих результатів та викладено дані щодо апробації результатів дисертаційного дослідження.

У першому розділі «Теоретико-правові засади захисту прав неповнолітніх, що притягаються до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень» дисертантом проведено генезу правового забезпечення захисту прав неповнолітніх, що притягаються до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень. Як об'єкт адміністративно-правового захисту показані права неповнолітніх, що притягаються до адміністративної відповідальності. Наголошується на тому, що слід прагнути до створення в національному законодавстві певних адміністративно-правових механізмів захисту та забезпечення конституційних прав дітей на всіх етапах провадження у справах про адміністративні правопорушення; необхідності в національному (українському) законодавстві визначити спеціально-процесуальний статус дитини в адміністративно-деліктному провадженні; закріплені в міжнародно-правовому й національному законодавстві права неповнолітніх, яких притягують до адміністративної відповідальності, повинні бути об'єктом правового захисту в судовому та позасудовому порядку, у зв'язку з чим мають корелювати з відповідними обов'язками та повноваженнями органів державної влади. Стан дослідження проблем інституту відповідальності неповнолітніх за вчинення адміністративних правопорушень в адміністративному праві показаний через великий масив наукової літератури та доробки вітчизняних вчених і згрупований автором у вісім груп.

У другому розділі «Організаційно-правові засади захисту прав неповнолітніх, що притягаються до адміністративної відповідальності» автор описує принципи захисту прав неповнолітніх, що притягаються до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень. На основі позицій науковців і результатів вивчення іноземного досвіду автором виокремлено дві групи принципів захисту прав неповнолітніх, яких притягують до відповідальності за вчинення адміністративних

правопорушень: основні (містяться в змісті національного законодавства, є орієнтирами у формуванні захисту прав дитини), провідні (виникли в контексті євроінтеграції). Визначено систему суб'єктів захисту прав неповнолітніх, що притягаються до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень. Автором визначено, що наявність навіть загальних для всіх учасників адміністративно-деліктних проваджень процедур, умов і гарантій створює мінімально необхідний правовий режим захисту процесуальних прав, зокрема неповнолітніх учасників цих правовідносин. З'ясовано, що захист прав неповнолітніх, яких притягують до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, здійснюють у правовій та неправовій (організаційно-забезпечувальній) формах. Адміністративно-правові форми захисту прав неповнолітніх, яких притягують до адміністративної відповідальності, автором запропоновано класифікувати за змістом (нормотворча та правозастосовна), цілеспрямованістю (внутрішні й зовнішні; позитивно-перспективні та ретроспективно-відновлювальні), способом вираження (письмові, усні, конклюдентні), суб'єктом застосування (судові та позасудові).

У третьому розділі «Напрями вдосконалення положень законодавства України щодо захисту прав неповнолітніх, які притягаються до адміністративної відповідальності» автор розкриває зарубіжний досвід захисту прав неповнолітніх, що притягаються до відповідальності за адміністративні правопорушення. На теоретичному рівні розглянуто та схарактеризовано три моделі правового регулювання адміністративної відповідальності неповнолітніх: «німецька», «французька» та модель країн англосаксонської правової системи. Автором встановлено, що відмінність між першими двома моделями і третьою полягає передусім у тому, що країни ЄС вибудовують своє законодавство на Конвенції ООН про права дитини (1989) і Мінімальних стандартах правил Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила», 1985). Окремо слід відмітити правову географію дослідження: Африка, Америка, Азія, Європа, Океанія. Встановлено, що дотримання прав неповнолітніх під

час застосування заходів адміністративної відповідальності й винесення постанов про накладення адміністративних стягнень вирізняється певними особливостями.

Висновки повністю відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Рекомендації щодо доцільності розроблення та прийняття: Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2035 року є доцільними, і зумовлені необхідністю вдосконалення механізмів юстиції щодо дітей на засадах забезпечення їх прав шляхом виконання програм профілактики правопорушень серед дітей, здійснення ефективних заходів соціальної адаптації та реабілітації неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом; міжвідомчого наказу із затвердження Загальних правил комунікації правоохоронних органів і суду з дітьми, що сприятиме законодавчому регулюванню та належним гарантіям захисту прав неповнолітніх, передбачених міжнародними стандартами.

Аргументовані пропозиції до ст. 24, 38, 250, 258, 268 КУпАП, зміни до Законів України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та «Про судову експертизу» мають практичну цінність і на даний час є актуальними.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Оцінюючи дисертаційну роботу Дубіни О.М. в цілому позитивно, необхідно зупинитись на деяких питаннях і пропозиціях:

По-перше, даючи характеристику Першому періоду (1991–1995) (підрозділ 1.1.) автор аналізує положення КУпАП які у подальшому зустрічаються в інших підрозділах роботи. Це не впливає на зміст та цінність даної роботи, проте скоротивши їх (ст.24-27) автору вдалося б зменшити загальний обсяг роботи і уникнути певних повторювань;

По-друге, автор стверджує, що «принципи адміністративно-деліктного провадження – це закріплені в адміністративно-правових нормах (переважно КУпАП) основоположні засади, керівні ідеї, що відображають загальну

сутність і специфіку провадження у справах про адміністративні правопорушення. Якщо ж ідеться про особливості участі в цьому провадженні неповнолітніх осіб, яких притягують до адміністративної відповідальності, слід зазначити про другу групу засад – стандарти (правила) поведіння з дитиною під час здійснення правосуддя. Ця група принципів як самостійно надає певного колориту ювенальним правовідносинам, так і впливає на особливості вияву засад, властивих для провадження у справах про адміністративні правопорушення» (с.108-109). У висновках автор вживає термін «принципи», «головні принципи», «засади», «основні принципи» що призводить до певної термінологічної плутанини (с.172);

По-третє, автор пропонує ювенальну спеціалізацію таких учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення, як суддя, прокурор, захисник (має бути лише адвокат, який здобув (бажано) ювенальну спеціалізацію та здійснює адвокатську діяльність відповідно до законодавства) що у свою чергу вимагає внесення змін до освітньої підготовки фахівців правової галузі і звуження їх кваліфікації. Пропозиція потребує комплексного доопрацювання.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, не зменшують її наукової новизни та практичної значущості, тому не стають на перешкоді для представлення у спеціалізовану раду для офіційного захисту.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. Дисертаційна робота Дубіни О.М. пройшла перевірку стосовно академічної доброчесності на етапах попереднього розгляду, що засвідчено відповідними документами.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Дубіни Олега Миколайовича на тему «Правові механізми захисту прав неповнолітніх у провадженні у справах про адміністративні правопорушення», завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею, що має вагоме теоретичне і практичне значення, яка відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження

ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор Дубіна Олег Миколайович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Рецензент –
доцент кафедри
публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент**

Максим ПЛУГАТИР

